

czerwiec • 2013

Biuletyn Informacyjny

egzemplarz bezpłatny

PROGRAM ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH NA LATA 2007-2013 W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM

Śląskie. Pozytywna energia

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.”

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej
Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013
Instytucja odpowiedzialna za treść publikacji – Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego
Instytucja Zarządzająca PROW 2007-2013 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

W numerze

- 4 | Rozmowa z Dyrektorem Jerzym Motłochem
- 6 | Trochę statystyki
- 8 | Skorzystaj z szansy
- 9 | Idą zmiany
- 9 | Wstępny zarys PROW 2014-2020
- 10 | Siła tradycji i lokalny koloryt
- 12 | Z ekologicznym przesłaniem
- 14 | Moda na tradycję
- 15 | Made in Poland
- 16 | Nie siedź w domu! Ruszaj w trasę
- 19 | Konkurs plastyczny

Biuletyn Informacyjny PROGRAM ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH NA LATA 2007–2013 W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM

Wydawca:
Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego,
40-037 Katowice, ul. Ligonia 46
Wydział Terenów Wiejskich
e-mail: tereny.wiejskie@slaskie.pl,
<http://prow.slaskie.pl>

Redakcja:
Łukasz Karkoszka, Katarzyna Majsterek,
Marek M. Magda, Joanna Tomczyk-Lidochowska
Współpraca z redakcją:
Małgorzata Sobol

Opracowanie i skład:
Wydawnictwo KA s.c., ul. Górnicza 12,
Tarnowskie Góry, tel.: 32 39 000 39

Druk: Mikopol

nakład: 2000 egz.

Zdjęcie na okładce: Maki w zbożu

Publikacja bezpłatna, współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach pomocy technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013, Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

W obiektywie

Fot.: Archiwum LGD Lyskor

str. 10

Fot.: Arch. LGD Partnerstwo Północnej Jury

str. 12

Fot.: Arch. LGD Żywiecki Raj

str. 15

Fot.: Arch. UG Klomnice

str. 18

Szanowni Państwo!

Za sześć miesięcy zakończymy aktualny okres realizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Rok 2013 jest niezwykle ważny, zamyka formalnie bieżącą perspektywę finansową. Większość środków przyznanych w ramach Programu dla naszego województwa została już rozdysponowana. Z powstałych oszczędności ogłaszane są ostatnie nabory wniosków o przyznanie pomocy. Nadal w wielu miejscowościach trwa intensywna realizacja projektów, które otrzymały unijne wsparcie. Podobnie jak w przypadku wszystkich unijnych programów, również w PROW przez wiele kolejnych miesięcy potrwa rozliczanie unijnego wsparcia. Jednocześnie od stycznia 2014 roku znajdziemy się oficjalnie w nowym okresie programowania. Dla mieszkańców obszarów wiejskich, którzy z determinacją dążyli do poprawy i zmian w swoich miejscowościach, to czas wielkich nadziei, ale i wytężonej pracy. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi opracowało Wstępny zarys Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Aby prowadzona polityka rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich była zgodna z oczekiwaniami społecznymi, projekt programu jest poddawany konsultacjom. Wszystkich Państwa serdecznie zachęcam do zapoznania się z informacjami dotyczącymi prac nad przyszłym okresem programowania. O założeniach dotyczących Wspólnej Polityki Rolnej po 2013 roku, w tym kwestii dotyczących założeń i kształtu programu rozwoju obszarów wiejskich na lata 2014-2020 będziemy Państwa informować również na łamach kolejnych numerów biuletynu.

Tematem wiodącym w niniejszej publikacji są projekty współpracy realizowane na poziomie lokalnych grup działania. Projekty te pozwalają na zdobycie nowych doświadczeń i adaptację dobrych praktyk. Jednak współpraca to nie tylko korzystanie z gotowych, sprawdzonych rozwiązań, to także realizacja nowych pomysłów na rozwój obszarów wiejskich, zwiększenie integracji społeczności lokalnej, rozwój oddolnych inicjatyw obywatelskich. W aktualnym numerze przybliżymy także działalność Lokalnej Grupy Działania LYSKOR, która swoimi licznymi działaniami aktywizuje mieszkańców do pracy na rzecz swoich lokalnych społeczności.

Mam nadzieję, że nasze wydawnictwo będzie dobrą inspiracją dla mieszkańców terenów wiejskich, którzy chcą zmieniać swoją rzeczywistość, w której żyją, a swój byt uczynić lepszym i wygodniejszym.

Stanisław Dąbrowa
Członek Zarządu Województwa Śląskiego

Fot.: Artur Tomczyk

Rozmowa z JERZYM MOTŁOCHEM,
Dyrektorem Wydziału Terenów Wiejskich
Urzędu Marszałkowskiego
Województwa Śląskiego

Nowa jakość

Dzięki unijnym funduszom śląska wieś w ostatnich latach sukcesywnie się zmienia – staje się nowoczesna i dynamiczna, nie zatracając jednak tego, co najcenniejsze – lokalnej tradycji i kultury. Co Pan uznaje za największy sukces mijającego okresu programowania?

Za największy sukces bieżącego okresu programowania uważam realizację podejścia LEADER Osi 4. Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju przez Lokalne Grupy Działania przyczyniło się nie tylko do rozwoju materialnego wsi, ale przede wszystkim ożywienia społeczności wiejskiej. Śmiało można powiedzieć, że stworzyliśmy nową jakość działania na obszarach wiejskich. LGD skutecznie aktywizują lokalne społeczności, realizując zadania, których potrzebę wskazują między innymi sami mieszkańcy. Jest to ważne, ponieważ oni sami najlepiej wiedzą, czego im potrzeba. Oczywiście nie można pominąć także innych działań. Wspomnę więc przede wszystkim o projektach realizowanych w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi”, które pozytywnie zmieniły wizerunek terenów wiejskich, a także przedsięwzięciach zrealizowanych w ramach „Podstawowych usług dla gospodarki i ludności wiejskiej”, które „dozbroiły” obszary wiejskie w zakresie gospodarki wodno-kanalizacyjnej, segregacji odpadów i odnawialnych źródeł energii. Niemniej, chcąc pokusić się o gradację osiągnięć, realizację podejścia LEADER Osi 4 umieściłbym na pierwszym miejscu.

Jak w naszym regionie przebiega realizacja przedsięwzięć w ramach działania „Wdrażanie projektów współpracy”? Jak Pan ocenia efekty zrealizowanych projektów? Czy pozwalają one w jeszcze większym stopniu wykorzystać lokalny potencjał?

Oczywiście, że tak. Jest to jednak działanie, które dopiero raczkuje. LGD są na etapie wypracowywania zasad współpracy i realizacji tego typu przedsięwzięć. Z pewnością musi upłynąć trochę czasu, zanim wykształcą się dobre wzorce kooperacji. Jednak już zrealizowane projekty – KREATOR, EKOLC czy FOLNARE, pozytywnie wpisując się w działalność LGD i przynosząc skuteczne rezultaty, są dobrą prognozą na przyszłość.

Większość środków przyznanych w ramach PROW 2007-2013 w Śląskiem zostało już rozdysponowanych. Czy beneficjenci mogą starać się jeszcze o unijne dotacje, a jeśli tak, to w jakich działaniach czekają na jeszcze konkursy?

LGD ogłaszają kolejne konkursy w ramach działań: „Odnowa i rozwój wsi”, „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”, „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” i tzw. małych projektów. Na poziomie zadań realizowanych przez Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego planujemy przeprowadzenie jeszcze dwóch naborów. W czerwcu został ogłoszony konkurs na realizację projektów z działania

„Odnowa i rozwój wsi”. Do rozdysponowania będziemy mieć kwotę około 15 mln zł. Drugi nabór, w zakresie „Podstawowych usług dla gospodarki i ludności wiejskiej” planujemy rozpocząć na przełomie października i listopada. To działanie wśród beneficjentów cieszy się bardzo dużym zainteresowaniem. Jest to zresztą największe przedsięwzięcie w Śląskiem, na które zostało przeznaczonych około 270 mln zł – blisko połowa środków przyznanych naszemu województwu w ramach PROW 2007-2013. W planowanym jesiennym naborze wniosków do rozdysponowania będziemy mieć pulę około 40 mln zł. Pieniądze pochodzić będą z oszczędności poprzetargowych, jak również z przesunięć niewykorzystanych środków w zakresie działania „Poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowaniem rolnictwa i leśnictwa” dla schematu I – Scalanie gruntów.

Polska w nowym okresie programowania otrzyma znacznie więcej środków na realizację nie tylko Funduszu Spójności, ale i na Wspólną Politykę Rolną. Na jakim etapie znajdują się prace związane z opracowywaniem budżetu? Czy wiadomo już, jakimi środkami dysponować będzie nasze województwo?

Konkretne kwoty nadal pozostają niewiadomą. Z sygnałów, które docierają z Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi wynika, że środki na realizację Wspólnej Polityki Rolnej rzeczywiście będą większe. Niestety wiemy już, że wskutek przesunięć 25% alokacji z rozwoju obszarów wiejskich (II filar WPR) na dopłaty bezpośrednie (I filar WPR), nasz budżet na realizację zadań PROW będzie niższy. Jeśli do tego dodamy wymóg, że 25% alokacji przeznaczonych ma być na działania środowiskowe, 5% na realizację podejścia LEADER, a ponad 1 mld euro na realizację tzw. projektów przejściowych, to okaże się, że nasz budżet będzie bardzo uszczuplony.

Wiemy też, że rząd planuje część pieniędzy na rozwój obszarów wiejskich przeznaczyć z Funduszu Spójności. Nadal jest to jednak duża niewiadoma. Tak więc, biorąc pod uwagę wspomniane przesunięcia środków i sztywne zapisy dotyczące wydatków na określone cele wynika, że będziemy mieć – niestety – zdecydowanie mniej środków. Nie jest to dobra wiadomość, ponieważ potrzeby nadal są ogromne, szczególnie w zakresie podstawowych usług dla gospodarki i ludności wiejskiej i odnowy wsi.

W nowej perspektywie w ramach podejścia LEADER pojawi się Rozwój Kierowany przez Społeczność Lokalną. Będą to inicjatywy podejmowane przez społeczności lokalne. Co to oznacza w praktyce? I czy, Pana zdaniem, jest to dobry kierunek zmian?

Z pewnością to dobry kierunek, ponieważ, tak jak już wcześniej wspominałem, lokalne społeczności najlepiej wiedzą, czego im potrzeba. W mijającym okresie programowania LGD opracowywały strategie rozwoju, nakierowane pod kątem realizacji PROW 2007-2013, w związku z czym były niepełne, ponieważ środki na rozwój obszarów wiejskich płynęły również z różnych źródeł – Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego, Europejskiego Funduszu Społecznego czy Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Teraz działania te będą zintegrowane i uspołnione. To z pewnością wzbogaci ofertę LGD i oddolnych inicjatyw. Nadal jednak pozostaje wiele niewiadomych i na szczegółowe informacje, jak w praktyce wyglądać będzie realizacja tych działań, musimy jeszcze poczekać.

I na koniec proszę powiedzieć, jakie działania związane z rozwojem obszarów wiejskich w województwie śląskim będą priorytetowe w nowym okresie programowania na lata 2014-2020.

Jeśli spojrzeć całościowo na zadania prowadzone przez Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego i Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, to w nowym okresie programowania stawiałbym w naszym regionie przede wszystkim na działania związane z tworzeniem i rozwojem mikroprzedsiębiorstw i różnicowaniem w kierunku działalności nierolniczej. Warto również wykorzystać w większym stopniu potencjał tkwiący w walorach turystycznych Podbeskidzia czy Jury Krakowsko-Częstochowskiej. Ogromną potrzebą, zgłaszaną przez samorządy, wydaje się też budowa dróg lokalnych. Istotne wydaje się też kontynuowanie działań z zakresu „Podstawowych usług dla gospodarki i ludności wiejskiej”, szczególnie zadań związanych z budową kanalizacji. O ile bowiem 83% obszarów wiejskich naszego województwa jest wyposażonych w sieć wodociągową, o tyle jedynie 32% posiada sieć kanalizacyjną. To trzeba zmienić. I wreszcie, rozszerzanie zadań realizowanych w ramach podejścia LEADER, co będzie możliwe dzięki jego wielofunduszowości w nowym okresie programowania. ▮

rozmawiał:

Łukasz Karkoszka

Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju przez Lokalne Grupy Działania przyczyniło się nie tylko do rozwoju materialnego wsi, ale przede wszystkim ożywienia społeczności wiejskiej. Śmiało można powiedzieć, że stworzyliśmy nową jakość działania na obszarach wiejskich. LGD skutecznie aktywizują lokalne społeczności, realizując zadania, których potrzebę wskazują między innymi sami mieszkańcy.

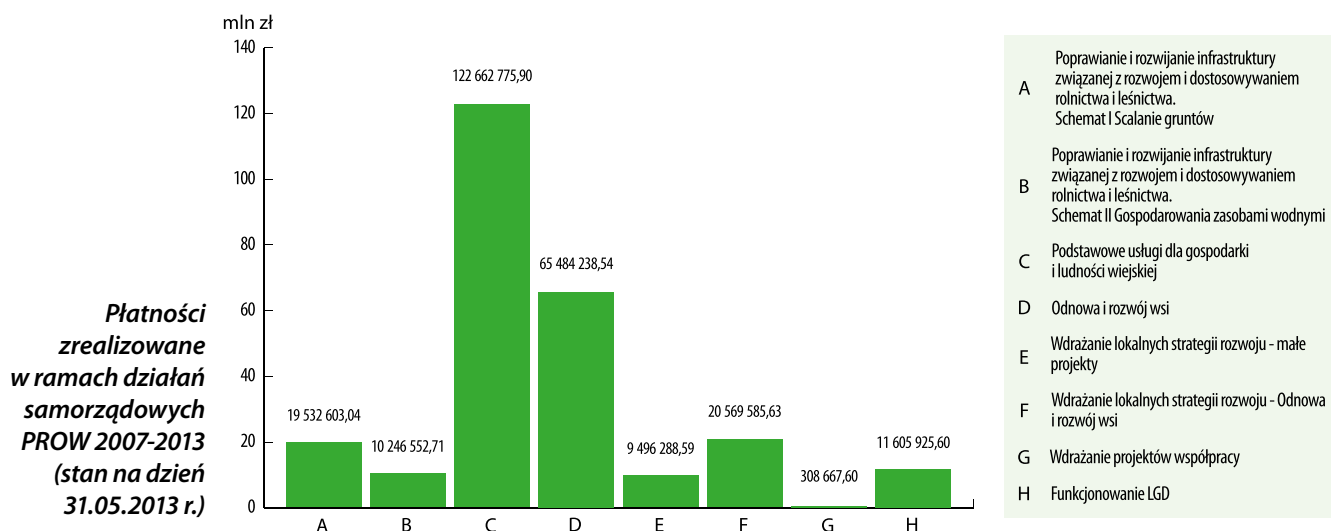
Stan wdrażania PROW 2007-2013

Trochę statystyki

Samorząd województwa śląskiego zajmuje się obsługą sześciu działań finansowanych z PROW 2007-2013. Realizacja działań: „Poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa”, „Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej” oraz „Odnowa i rozwój wsi” przyczynia się do poprawy warunków życia i różnicowania gospodarki na terenach wiejskich. Trzy kolejne działania, realizowane są w ramach Osi 4 LEADER („Wdrażanie lokalnych stra-

tegi rozwoju”, „Wdrażanie projektów współpracy”, „Funkcjonowanie lokalnej grupy działania”), rozbudzają społeczną aktywność ludności wiejskiej.

Biorąc pod uwagę dotychczasowy przebieg realizacji PROW 2007-2013, efekt działań samorządów w województwie śląskim jest zadowalający. Do 31 maja br. zrealizowane płatności osiągnęły już poziom prawie 260 mln zł. Zawarto ponad 1650 umów z beneficjentami.

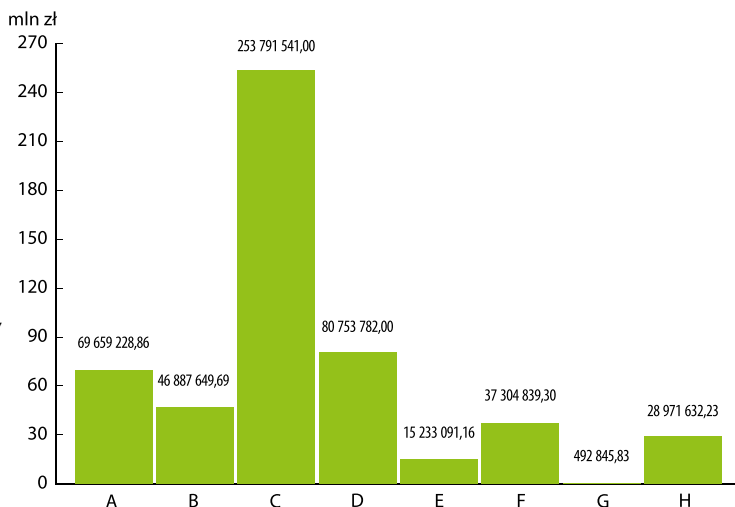

Działanie „Poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa” realizowane jest poprzez dwa schematy: schemat I – Scalanie gruntów oraz schemat II – Gospodarowanie rolniczymi zasobami wodnymi. Beneficjentami w ramach schematu I są starostwa powiatowe. Projekty realizowane w ramach tego schematu służą poprawie struktury obszarowej gospodarstw rolnych poprzez wykonanie prac scaleniovych, urządzenie sieci dróg dojazdowych do gruntów rolnych i leśnych oraz

dojazdów do zabudowań gospodarczych. Natomiast projekty realizowane w ramach schematu II, którego beneficjentem jest Śląski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Katowicach, przyczyniają się do poprawy jakości gleb poprzez regulację stosunków wodnych, zwiększenie retencji wodnej i wzrost ochrony użytków rolnych przed powodziami. Po dokonaniu weryfikacji merytoryczno-formalnej 39 wniosków złożonych w tym działaniu w ramach PROW 2007-2013, pomoc finansową do tej pory otrzymało 25 projektów.

**Umowy zawarte/
wydane decyzje
w ramach działań
samorządowych
PROW (stan na
dzień 31.05.2013 r.)**

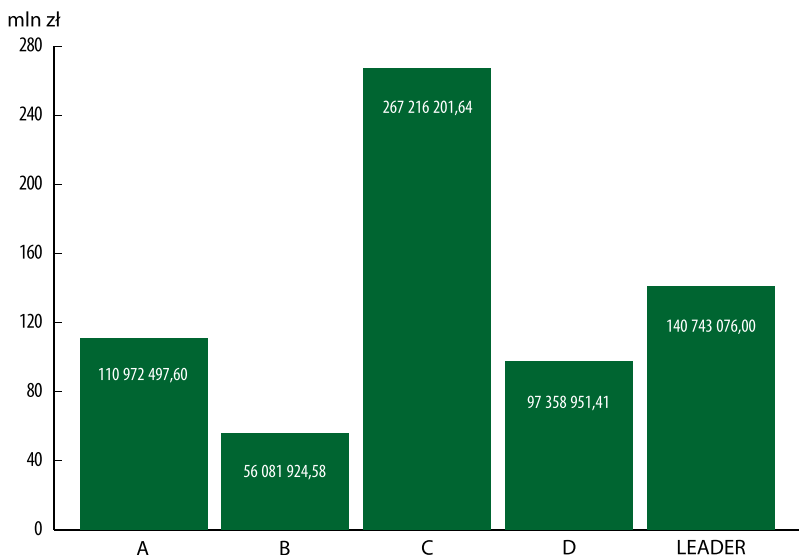
- A Poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa. Schemat I Scalanie gruntów
- B Poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa. Schemat II Gospodarowania zasobami wodnymi
- C Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej
- D Odnowa i rozwój wsi
- E Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju - małe projekty
- F Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju - Odnowa i rozwój wsi
- G Wdrażanie projektów współpracy
- H Funkcjonowanie LGD

Z kolei dzięki działaniu „Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej” samorzady gminne korzystają ze środków unijnych przekazywanych na niezbędne inwestycje takie jak: budowa lub modernizacja infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, gospodarka odpadami, pozyskiwanie energii ze źródeł odnawialnych, budowa lub modernizacja targowisk wiejskich. Do chwili obecnej złożono 215 wniosków, z beneficjentami zawarto 173 umowy.

Największym zainteresowaniem beneficjentów cieszy się działanie „Odnowa i rozwój wsi”, w ramach którego wspierane są projekty związane z budową boisk, świetlic wiejskich, modernizacji i remontów budynków użyteczności publicznej, renowacji zabytkowych budowli, zagospodarowania przestrzeni publicznej w małych miejscowościach. Łącznie beneficjenci złożyli w ramach

tego działania 411 wniosków. Do tej pory zawarto 309 umów.

W ramach Osi 4 Leader w województwie śląskim funkcjonuje 15 lokalnych grup działania, które dysponują łącznie budżetem ponad 140 mln zł. Działanie „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” w części wdrażanej przez samorząd województwa to operacje z zakresu „małych projektów” oraz „Odnowy i rozwoju wsi”. Do 31 maja br. z „małych projektów” podpisano ponad 870 umów z beneficjentami, natomiast z „Odnowy i rozwoju wsi” – 223 umowy. Jeśli chodzi o działanie „Wdrażanie projektów współpracy” to zawarto 12 umów – w tym cztery na przygotowanie projektów współpracy i 8 na ich realizację. Na dalszych stronach niniejszego biuletynu prezentujemy projekty współpracy już zrealizowane przez lokalne grupy działania z naszego województwa. ▶

- A Poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa. Schemat I Scalanie gruntów
- B Poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa. Schemat II Gospodarowania zasobami wodnymi
- C Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej
- D Odnowa i rozwój wsi
- LEADER
  - Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju
  - Wdrażanie projektów współpracy
  - Funkcjonowanie LGD

**Podział środków
na poszczególne
działania PROW
2007-2013**

► **Podświetlana fontanna w Woźnikach. Projekt: Przebudowa posadzki Rynku wraz z zielenią i elementami małej architektury w Woźnikach w ramach działania Odnowa i rozwój wsi**

Odnowa i rozwój wsi

Skorzystaj z szansy!

Do 12 lipca trwa nabór wniosków o przyznanie pomocy w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi”. Wnioski należy składać od poniedziałku do piątku, w godzinach od 8.00 do 15.00, bezpośrednio w sekretariacie Wydziału Terenów Wiejskich Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego w Katowicach, przy ul. Dąbrowskiego 23 (5. piętro, sektor C, pokój 502).

KRYTERIA OCENY

O tym, czy dany wniosek otrzyma dofinansowanie, decydować będzie spełnienie m.in. kryterium regionalnego. Poniżej przedstawiamy szczegółową informację na ten temat.

„Kryterium regionalne uznaje się za spełnione jeżeli:

a) powyżej 90% kosztów kwalifikowanych wnioskowanej operacji przeznaczonych jest na zadania związane z zachowaniem dziedzictwa kulturowego realizowane (operacje z zakresu 13.9 – rewitalizacja budynków wpisanych do rejestru zabytków lub objętych wojewódzką ewidencją zabytków, użytkowanych na cele publiczne oraz obiektów małej architektury, odnawianie lub konserwacja lokalnych pomników historycznych i miejsc pamięci; operacje z zakresu 13.12 – odnawianie elewacji zewnętrznych i dachów w budynkach architektury sakralnej wpisanych do rejestru zabytków lub objętych wojewódzką ewidencją zabytków i odnawianie cmentarzy wpisanych do rejestru zabytków) lub operacja realizowana jest w miejscowości/miejscowościach, na którą/na które nie przyznano pomocy w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi” objętego PROW 2007-2013, z Osi 3 jak i Osi 4 LEADER, a liczba mieszkańców w tej miejscowości/w tych miejscowościach wynosi poniżej 500 mieszkańców.

b) nie więcej niż 90% i nie mniej niż 50% kosztów kwalifikowanych wnioskowanej operacji przeznaczonych jest na zadania związane z zachowaniem dziedzictwa kulturowego (operacje z zakresu 13.9 – rewitalizacja budynków wpisanych do rejestru zabytków lub objętych wojewódzką ewidencją zabytków, użytkowanych na cele publiczne oraz obiektów małej architektury, odnawianie lub konserwacja lokalnych pomników historycznych i miejsc pamięci; operacje z zakresu 13.12 – odnawianie elewacji zewnętrznych i dachów w budynkach architektury sakralnej wpisanych do rejestru zabytków lub objętych wojewódzką ewidencją zabytków i odnawianie cmentarzy wpisanych do rejestru zabytków) lub operacja realizowana jest w miejscowości/miejscowościach, na którą/na które nie przyznano pomocy w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi” objętego PROW 2007-2013 z Osi 4 LEADER.

Spełnienie kryterium w części określonej lit. a) zapewnia operacji przyznanie 2 punktów. W przypadku spełnienia kryterium w części określonej lit. b) zapewnia operacji przyznanie 1 punktu. W przypadku niespełnienia kryterium regionalnego punktów nie przyznaje się (wnioskodawca otrzymuje 0 punktów).”

Szczegóły dotyczące naboru znajdują się na stronie internetowej <http://prow.slaskie.pl>

Idą zmiany

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi przygotowało już wstępny zarys Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. 17 kwietnia dokument został zaprezentowany na posiedzeniu sejmowej Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Z treścią przygotowanych propozycji zapoznali się również członkowie Grupy Roboczej ds. Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich, a także przedstawiciele organizacji rolniczych należących do struktur COPA-COGECA i CEJA.

Aktualnie trwają szerokie konsultacje zarysu Programu, które będą prowadzone przez cały czas trwania prac nad jego kształtem. Prace rozpoczęła już m.in. powołana przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi grupa robocza, pełniąca funkcję organu opiniotwórczo-doradczego ministra. W jej skład wchodzi przedstawiciele szerokiego grona interesariuszy: strony rządowej, samorządowej, świata nauki oraz partnerów społeczno-gospodarczych. W ramach grupy tworzone będą również podgrupy tematyczne, które opracowywać będą szczegółowe zagadnienia związane z przyszłym Programem. Wstępna wersja zarysu Programu została także zamieszczona na stronie internetowej MRiRW (www.minrol.gov.pl). Przedłożenie projektu Programu do akceptacji Rady Ministrów – przed przekazaniem go do Komisji Europejskiej – planowane jest na grudzień br. ▶

**Wydział Ewaluacji i Polityki Spójności
Departament Rozwoju Obszarów Wiejskich
Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi**

Wstępny zarys PROW 2014-2020

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 zakłada: poprawę konkurencyjności rolnictwa, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i prowadzenie działań klimatycznych, a także związanych ze zrównoważonym rozwojem terytorialnym obszarów wiejskich. Założone cele osiągnięte zostaną przez realizację sześciu priorytetów wynikających z unijnej polityki rozwoju obszarów wiejskich.

Priorytet 1

Ułatwienie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich: promowanie szkolenia zawodowego, budowanie powiązań między rolnictwem a badaniami oraz zwiększenie bazy wiedzy na obszarach wiejskich.

Priorytet 2

Poprawa konkurencyjności wszystkich sektorów rolnictwa i zwiększenie rentowności gospodarstw rolnych: dotacje i premie na inwestycje poprawiające wyniki ekonomiczne gospodarstw oraz ułatwiające start młodym rolnikom.

Priorytet 3

Poprawa organizacji łańcucha żywnościowego i promowanie zarządzania ryzykiem w rolnictwie: inwestycje służące rozwojowi prze-

twórstwa i obrotu płodami, dotacje na budowę wiejskich targowisk oraz innych obiektów służących dystrybucji produktów rolnych na rynku lokalnym, wsparcie gospodarstw poszkodowanych klęskami żywiołowymi (powódzie, gradobicia, susze).

Priorytet 4

Odtwarzanie, chronienie i wzmacnianie ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa: kontynuacja projektów rolno-środowiskowych, w tym zwłaszcza kierowanych na obszary chronione Natura 2000.

Priorytet 5

Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmiany klimatu w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym; zalesianie i pielęgnacja zalesień.

Priorytet 6

Zwiększenie włączenia społecznego, ograniczenie ubóstwa i promowanie rozwoju na obszarach wiejskich: wzmocnienie możliwości zakładania nowych przedsiębiorstw i tworzenia miejsc pracy; wspieranie rozwoju lokalnego. Środki na rozwój lokalny kierowane mają być do lokalnych grup działania oraz bezpośrednio do gmin. Dopuszcza się finansowanie z tego priorytetu budowy lub modernizacji dróg lokalnych.

Lokalna Grupa Działania

Dwie niepozorne na pierwszy rzut oka gminy Lyski i Kornowac, leżące na terenie powiatów rybnickiego i raciborskiego, kryją w sobie prawdziwe skarby. Spacerując po malowniczych zakątkach tutejszych wsi można spotkać ludzi, którzy starają się ocalić od zapomnienia dawne zwyczaje i tradycje, skosztować niespotykane gdzie indziej potrawy kulinarne i zobaczyć unikalne wyroby rękodzielnicze. W tych mieniących się lokalnym kolorytem gminach od ośmiu lat z powodzeniem działa LGD Stowarzyszenie LYSKOR.

Siła tradycji i lokalny koloryt

➤ Członkowie LGD LYSKOR chcą zachęcić ludzi do odkrywania uroków miejsca, w którym żyją

LOKALNE BOGACTWA

Stowarzyszenie LYSKOR do życia powołano w 2006 roku w ramach tzw. Schematu I Pilotażowego Programu Leader+. Inicjatywa wyszła oddolnie – od sołtysów i społeczników poszczególnych wsi. Dziś swoim zasięgiem LYSKOR obejmuje 83 km². Obszar ten zamieszkuje blisko 15 tys. osób. W skład LGD wchodzi dziesięć wsi gminy Lyski (powiat rybnicki) i pięć wsi gminy Kornowac (powiat raciborski). Obszar działania grupy znajduje się na obrzeżach Parku Krajobrazowego „Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich”. Zlokalizowane są tutaj liczne punkty widokowe, m.in. w Pogrzebieniu i Kobylu. Wspinając się na nie, można rozkoszować się pięknymi krajobrazami. Z kolei chcąc bliżej zapoznać się z walorami przyrodniczymi LYSKOR-u, warto wybrać się na rajd rowerowy, który cyklicz-

nie organizuje tutejsze LGD. W ubiegłym roku uczestnicy przejechali blisko 20 kilometrów od wsi Zwonowice aż do Pogrzebienia. Na trasie czekały liczne atrakcje: kościół św. Małgorzaty w Lyskach, kościół pw. Niepokalanego Serca Maryi w Kobylu oraz zabytkowy pałac Baildonów, w którym obecnie swoją siedzibę ma klasztor Sióstr Salezjanek. Na terenie LGD można zobaczyć także pomniki przyrody (m.in. dąb szypułkowy posadzony jeszcze przez wojska Jana III Sobieskiego), dwór myśliwski na Winnej Górze w Zwonowicach, dziewiętnastowieczne kapliczki św. Błażeja i św. Jana Nepomucena we wsi Pogrzebień, zabudowania dworskie w Dzimierzu, w których gościli swego czasu m.in. Mendelson i Eichendorf, a także kamienny krzyż pokutny z XIV w. w gminie Lyski.

► Biesiady miodowe i inne wakacyjne imprezy prezentują mieszkańcom potencjał regionu

– Nasze tereny skrywają wiele nieznanych i wartościowych obiektów historycznych, które warto poznać. To również miejsce, w którym od kilku lat wskrzeszamy zapomniane tradycje i zwyczaje typowe tylko i wyłącznie dla naszych wsi – mówi **Helena Serafin**, prezes Zarządu Stowarzyszenia LYSKOR. – Wszystkie przedsięwzięcia mają na celu promowanie tutejszego obszaru, a także aktywizowanie mieszkańców do działania na rzecz naszej społeczności – dodaje.

LGD przygotowała do tej pory wiele imprez promujących nie tylko lokalne tradycje, ale i unijne fundusze. Cieszyły się one wśród mieszkańców sporą popularnością.

– Jedną z naszych cyklicznych imprez jest Noc Świętojańska organizowana w wigilię św. Jana (z 23 na 24 czerwca). Słowiański obrządek rozpoczyna się tańcem młodych dziewcząt wokół ogniska i paleniem dziewięciu ziół, które według wierzeń miały odgonić złe moce. Następnie panny na wydaniu puszczały wianki na wodzie, a o północy rozpoczyna się szukanie kwiatu paproci – opowiada Helena Serafin. – Innym zwyczajem, który wskrzesiliśmy parę lat temu, jest stawianie moika. Jest to tradycja charakterystyczna dla Śląska. Na specjalnym palu umieszcza się ustrojony wstążkami i kwiatami świerk, a następnie ustawia się go przed domem wybranki. Dla panien przebierających w kawalerach stawia się specjalny moik z brzydką kukłką – dodaje z uśmiechem pani Helena.

Lokalny potencjał członkowie LGD starają się zaprezentować mieszkańcom regionu organizując w miesiącach wakacyjnych m.in. biesiady miodowe, na których pokosztować można różnych rodzajów miodów czy jesienną imprezę pod wiele mówiącym tytułem „Ryba w glinie”. W żarzącym się ogniu piecze się ryby obtoczone w glinie. Jest to jeden z lokalnych przysmaków. Innym jest tzw. szołdra – ciasto drożdżowe, w którym zapieka się szynkę lub kiełbasę, podawane w trakcie Świąt Wielkanocnych. LGD od lat stawia także na promocję aktywnych mieszkańców, spełniających się artystycznie w prężnie działających kołach gospodyń wiejskich czy ludowych zespołach.

– Szukając entuzjastów lokalnej kultury, organizujemy też konkursy. Do listopada, w ramach konkursu fotograficznego „Piękno obszaru LYSKOR”, przyjmujemy fotografie mieszkańców ukazujące piękno krajobrazów, przyrody, architektury i folkloru naszego terenu. Chcemy w ten sposób zachęcić ludzi do odkrywania uroków miejsca, w którym żyją – mówi Helena Serafin.

Przedsięwzięcia podejmowane przez LGD przynoszą dobre rezultaty – wzrasta nie tylko świadomość mieszkańców na temat funduszy unijnych, ale też zmienia się wizerunek tutejszych wsi.

– Wśród ogłaszanych przez nas konkursów największą popularnością cieszyły się granty z tzw. „małych projektów”. Z 44 wniosków Rada LGD wybrała do dofinansowania 35, z których udało się zrealizować już osiemnaście. Z kolei w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi” złożono pięć wniosków, z których cztery projekty są aktualnie realizowane. Nieco mniejszym zainteresowaniem cieszy się „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” – wpłynęły do nas jedynie dwa wnioski, z czego jeden został wybrany do dofinansowania – wlicza prezes Stowarzyszenia LYSKOR.

Przedsięwzięcia, które podejmuje LGD Lyskor, zmieniły wizerunek tutejszych gmin. Stały się one atrakcyjne dla turystów, a sami mieszkańcy na nowo odkryli uśpiony lokalny potencjał. ►

Łukasz Karkoszka

Przedsięwzięcia podejmowane przez LGD przynoszą dobre rezultaty – wzrasta nie tylko świadomość mieszkańców na temat funduszy unijnych, ale też zmienia się wizerunek tutejszych wsi.

Z ekologicznym przestąpieniem

Kogo obchodzą losy cywilizacji? Z pewnością mieszkańców 27 gmin położonych na Jurze Krakowsko-Częstochowskiej, które wzięły udział w unijnym projekcie dotyczącym ekologii. Przedsięwzięcie zrealizowały aż cztery lokalne grupy działania: Stowarzyszenie „Partnerstwo Północnej Jury”, „Bractwo Kuźnic”, „Perła Jury” i „Razem na wyżyny”. Projekt swym zasięgiem objął aż 220 tysięcy mieszkańców!

CZYM SKORUPKA ZA MŁODU NASIĄKNIE...

– Postanowiliśmy wspólnie edukować lokalną społeczność w zakresie ekologii, podejmując się realizacji projektu współpracy zatytułowanego „Ekologia – kogo dziś obchodzą losy cywilizacji? – EKOLC”. Temat był dużym wyzwaniem, tak samo jak realizacja zadania obejmującego tak ogromny obszar i szeroką grupę beneficjentów. Jednak zainteresowanie przedsięwzięciem przeszło nasze oczekiwania, zaś liczne głosy, jakie zebraliśmy ze strony mieszkańców, świadczą o tym, że przedsięwzięcie zakończyło się sukcesem – mówi Halina Palarz, prezes LGD „Partnerstwo Północnej Jury”, które było pomysłodawcą projektu.

Projekt realizowany był od marca do końca grudnia ubiegłego roku. Składał się z dwóch części. Pierwsza z nich skierowana była do przedszkolaków i objęła aż 6 tysięcy dzieci ze 129 przedszkoli.

– Zgodnie z zasadą „Czym skorupka za młodu nasiąknie, tym na starość trąci” postanowiliśmy kształtować postawy i zachowania proekologiczne u dzieci w wieku przedszkolnym – opowiada Halina Palarz.

Jako że forma edukacji skierowana do dzieci musi być zajmująca i ciekawa, dlatego też edukacja ekologiczna najmłodszych beneficjentów projektu rozpoczęła się od spektaklu teatralnego „Z ekologii niech świat słygnie”, który wystawiono w każdym przedszkolu. Scenariusz przedstawienia specjalnie na potrzeby projektu opracował Teatr „Maska” z Krakowa.

– Ta innowacyjna forma edukacji ekologicznej wśród najmłodszych spotkała się z entuzjastyczną reakcją. Dzieci fantastycznie reagowały na spektakle, aktywnie w nich uczestniczyły, ale co najważniejsze –

poprzez tak innowacyjną formę edukacji nabyły wiedzę o segregacji śmieci, oszczędności wody, energii, nauczyły się prawidłowych zachowań względem natury. Wierzę, że edukacja ekologiczna przedszkolaków zapoczątkuje w przyszłości – podkreśla prezes Partnerstwa Północnej Jury.

Dzieci uczestniczyły również w konkursie plastycznym „Ziemia mój dom”. Pod ocenę jury trafiło aż 600 prac, przygotowanych w różnych technikach, a 46 najpiękniejszych trafiło do autorskiego kalendarza na 2013 rok. Piękne kolorowe kalendarze rozeszły się jak świeże bułeczki – trafiły do przedszkoli i innych beneficjentów projektu. Wszystkie dzieci otrzymały także malowanki o treści ekologicznej wraz z ekologicznymi kredkami.

Dla dorosłych w ramach projektu przygotowano akcję „Zgnieć śmieć”.

– Zmniejszanie objętości śmieci, w szczególności puszek i plastikowych butelek, to problem nas wszystkich. Można temu zaradzić używając bardzo prostego urządzenia, jakim jest podręczna zgniataarka. W ramach projektu „EKOLC” przekazaliśmy mieszkańcom ponad 2178 takich zgniatarek i pokazaliśmy jak ich używać – mówi Halina Palarz. – Akcja przyniosła zamierzony efekt, bowiem do tej pory odbieramy telefony mieszkańców zachwyconych faktem, że dzięki zgniataarkom objętość śmieci zmniejszyli z trzech do jednego worka. Otrzymujemy też nieustannie zapytania o zgniataarki, bowiem teraz każda z rodzin chciałaby taką posiadać – dodaje.

Projekt zakończyła konferencja podsumowująca,

➤ **Projekt zakończyła konferencja podsumowująca, w której udział wzięły m.in. przedszkolaki – zwycięzcy konkursu plastycznego**

w której udział wzięło aż 150 zaproszonych gości, a wśród nich mieszkańcy i przedszkolaki – zwycięzcy konkursu plastycznego. W ramach spotkania omówiono między innymi temat segregacji odpadów w świetle nowej ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach.

– *Temat ekologii był wymienionym pretekstem do nawiązania relacji partnerskich z sąsiadującymi Lokalnymi Grupami Działania. Wymieniliśmy doświadczenia i poznaliśmy się lepiej. Stworzyliśmy więc i rozpoczęliśmy realizację nowego projektu współpracy pod nazwą „Questing” – edukacyjny sekret turystyczny”. Projekt obejmuje aż 20 gmin i realizowany jest przez trzy grupy działania – mówi Halina Palarz.* – *Questing to metoda odkrywania dziedzictwa miejsca, polegająca na tworzeniu nieoznakowanych szlaków, którymi można wędrować, kierując się informacjami zawartymi w wierszowanych wskazówkach. Celem projektu współpracy jest rozszerzenie oferty turystycznej o tę innowacyjną formę turystyki oraz popularyzowanie questingu jako ciekawego sposobu na aktywny wypoczynek – wyjaśnia.*

Katarzyna Majsterek

Projekt „Ekologia – kogo dziś obchodzą losy cywilizacji? – EKOLC” zrealizowano w ramach działania 421 „Wdrażanie projektów współpracy” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Całkowity koszt przedsięwzięcia i zarazem pozyskane dofinansowanie wyniosło 210 508,59 zł.

CZYM SĄ PROJEKTY WSPÓŁPRACY?

Projekty współpracy realizowane są w ramach działania 421 „Wdrażanie projektów współpracy” Osi 4 Leader Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Dla lokalnych społeczności są szansą zrównoważonego rozwoju. Beneficjentami są lokalne grupy działania, które mogą realizować dwa typy projektów współpracy: międzyregionalne i międzynarodowe. Kooperacja na poziomie lokalnym pozwala podnieść atrakcyjność regionu, zbudować jego pozytywny wizerunek, wykreować zintegrowany produkt, prowadzić wspólnie działania marketingowe, informacyjne i promocyjne. Co więcej, sieci współpracy są szansą na lepsze wykorzystanie ekonomicznego potencjału regionu, lokalnej infrastruktury, zasobów przyrodniczych, położenia geograficznego, dziedzictwa kulturowego i kapitału ludzkiego.

Archiwum LGD LYSKOR

Projekt KREATOR zrealizowany został w ramach działania 421 „Wdrażanie projektów współpracy” w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Całkowity koszt projektu wyniósł 169 717,93 zł, z czego pozyskane dofinansowanie to 169 698,85 zł.

➤ **Celem projektu była promocja rękodzielniczków i ich unikalnych prac**

Tworzący zazwyczaj w domowym zaciszu ludowi artyści mieli niepowtarzalną okazję zaprezentować swoje rękodzieła mieszkańcom regionu. Biorąc udział w projekcie współpracy KREATOR, realizowanym przez trzy śląskie Lokalne Grupy Działania, pokazywali swoje prace w trakcie lokalnych dożynek, jarmarków i kiermaszów, wzbudzając podziw i zachwył. Z szansy skorzystało ponad 150 osób!

Moda na tradycję

KREATYWNE RĘKODZIEŁO

Projekt KREATOR – Kreatywnie Razem Eksponujemy Ambitnie Tworzone Oryginalne Rękodzieła – to efekt współpracy Lokalnych Grup Działania: „Morawskich Wrót”, „Ziemi Pszczyńskiej” i Stowarzyszenia LYSKOR. Przedsięwzięcie realizowane było od maja 2011 do maja 2012 r.

– *Zależało nam na odkryciu i wykorzystaniu potencjału drzemiącego w twórczości lokalnej. Chcieliśmy wypromować rękodzielniczków i pokazać ich unikalne prace* – wyjaśnia **Mirosława Woźnica**, współkoordynatorka projektu ze Stowarzyszenia LGD LYSKOR – *W pierwszym etapie projektu przeprowadziliśmy ponad 150 ankiet z lokalnymi twórcami. Dzięki temu mogliśmy poznać ich potrzeby i oczekiwania. Następnie, uwzględniając wyniki badań, zorganizowaliśmy spotkania, w trakcie których artyści mogli się bliżej poznać, wymienić doświadczeniami, a także nauczyć nowych technik rękodzielniczych* – dodaje.

Projekt dowiódł, że na terenach LGD nie brakuje entuzjastów, którzy każdą wolną chwilę spędzają na tworzeniu rękodzielniczych perełek. Swoje prace tworzą w różnorodnych technikach: od haftu, przez szydełkowanie, rzeźbę, kowalstwo artystyczne, malarstwo, witraż, patchwork, carving, ceramikę, filcowanie, po pisanie ikon i nie tylko.

– *Rękodzielnicze wyroby pokazywaliśmy między innymi podczas Jarmarku Bożonarodzeniowego w Pszczynie, Jarmarku na Granicy w Chałupkach, Dożynek Jasnogórskich w Częstochowie czy podczas IV Międzynarodowych Targów Turystyki Wiejskiej i Agroturystyki AGROTRAVEL w Kielcach. Za każdym razem prace wywierały wrażenie na zwiedzających* – opowiada Mirosława Woźnica.

Jedną z najbardziej aktywnych „Kreaterek” jest **Katarzyna Gembalczyk** z Raszczyc, która w tym roku zdobyła Nagrodę Marszałka Województwa Śląskiego w ramach XXIV edycji konkursu Górnośląskie Kroszonki, organizowanego przez Muzeum Górnośląskie w Bytomiu.

– *Od dzieciństwa lubiłam wszystkie robótki ręczne. Szyłam ubranka dla lalek, lubiłam rysować, malować. Tak pozostało do dzisiaj, jednak największą moją pasją jest „wyskrobywanie pisanek”, które zdobię już od trzydziestu lat. Od niedawna piszę też ikony* – opowiada o swojej pasji Katarzyna Gembalczyk.

W ramach projektu powstał album „KREATOR – magia pasji”, w którym zamieszczone zostały sylwetki najbardziej aktywnych twórców ludowych. Powstała również strona internetowa: www.lgdkreatywni.pl. Znaleźć można na niej nie tylko informacje o artystach i ich wyrobach, ale także kalendarz wydarzeń i imprez kulturalnych, podczas których twórcy prezentują swoje dzieła. Powstało też logo projektu przedstawiające różę charakterystyczną dla śląskiego haftu.

– *Chociaż projekt już się zakończył, nadal staramy się kontynuować współpracę, organizując warsztaty artystyczne i spotkania integracyjne. Dzięki temu możemy cały czas wspierać naszych artystów i promować unikalne rękodzieło* – podsumowuje Mirosława Woźnica. ▀

Łukasz Karkoszka

Archiwum LGD „Żywiecki Raj”

Made in Poland

POWÓD DO DUMY

Projekt „Ocalić od zapomnienia – Folklor Naszego Regionu FOLNARE”, to wspólne przedsięwzięcie Lokalnej Grupy Działania Partnerstwo 5 Gmin (województwo podkarpackie) oraz Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Żywiecki Raj”. Projekt był realizowany od 1 stycznia do 30 listopada 2012 roku.

– *Chcieliśmy zwrócić uwagę na walory, które przez wieki stanowiły o tożsamości naszego regionu. Mimo upływu lat, Żywiecczyzna zachowała bardzo wiele ze swojej tradycyjnej pieśni, muzyki i sztuki ludowej, folkloru czy zwyczajów regionalnych* – przekonuje **Marta Żołą**, specjalista ds. organizacyjno-promocyjnych i współpracy Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Żywiecki Raj”. – *Zależało nam również na pokazaniu, że folkloru nie należy się wstydzić. Przeciwnie, powinniśmy być z niego dumni* – dodaje.

Dla uczestników warsztatów z terenu „Żywieckiego Raju” przygotowano bogatą ofertę warsztatów rękodzieła. W programie znalazły się zajęcia z bibułkarstwa, wikliniarstwa, ceramiki, zabawki ludowej, tworzenia ozdób z trawy i siana oraz koronczarstwa. Nie zabrakło również zajęć kuchni regionalnej. Uczestnicy – bez względu na wiek, stworzyli bardzo zgrane grupy, które nawet po zakończeniu zajęć nie rozpadły się i nadal ze sobą współpracują.

Warsztaty prowadzili lokalni rękodzielnicy, którzy umiejętności nabyli od swoich najbliższych. Podczas spotkań dzielili się wiedzą związaną z tradycją i historią regionu. Jedną z nich była **Maria Legierska**, która przez pół roku w Rajczy i Brzuśniku, prowadziła zajęcia koronkarskie. Podstaw „heklowania” nauczyły ją ciocia – twórczyni ludowa – oraz babcia. To dzięki nim załapała „koronkowego bakcyła”.

– *Wielu osobom koronki kojarzą się tylko z serwetami. Bieżniki i obrusy z koronki koniakowskiej zdobią dziś stoły na całym świecie, kościoły a nawet gabinety królewskie i prezydenckie. Podczas zajęć uczestnicy mieli okazję zapoznać się z tradycyjnymi, jak i nowoczesnymi formami wykorzystania motywów koronkowych. Warsztaty pokazały, że koronkarstwo wciąż jest bardzo żywe i modne* – mówi pani Maria. – *Historia koronki wiąże się bezpośrednio z tradycją robienia tzw. czepca. Dziś wykonuje się już nie tylko serwety, ale też suknie, rękawiczki, kołnierzyki, elementy biżuterii, ozdoby świąteczne oraz bieliznę* – dodaje z uśmiechem. Warto wiedzieć, że bielizna z koronki koniakowskiej została kilkakrotnie wyróżniona. Prezentowana była też na prestiżowych wystawach, w tym „Designed in Poland” we Frankfurcie czy „Made in Poland” w Berlinie.

Oprócz warsztatów rękodzielniczych, odbyły się także dwa fe-

Ponad 300 osób uczestniczyło w warsztatach rękodzieła przygotowanych przez dwie Lokalne Grupy Działania w ramach projektu „Ocalić od zapomnienia – Folklor Naszego Regionu FOLNARE”. Jego celem była pielęgnacja tradycji i zwyczajów oraz poprawa jakości życia mieszkańców z obszarów partnerskich LGD. Niewątpliwie do bogactw „Żywieckiego Raju”, oprócz zapierających dech w piersiach krajobrazów, można zaliczyć dziedzictwo kulturowe, które od wieków buduje tożsamość regionalną mieszkańców.

stiwale folklorystyczne, podczas których można było podziwiać efekty pracy początkujących artystów. Nie zabrakło także degustacji potraw regionalnych, przyrządzanych według tradycyjnych przepisów. W ramach projektu odbyły się również warsztaty taneczne. Dla zespołów folklorystycznych zorganizowane zostały wyjazdy szkoleniowo-studyjne. ▶

Tekst:

Marek M. Magda

Projekt „Ocalić od zapomnienia – Folklor Naszego Regionu FOLNARE” został zrealizowany w ramach działania 421 „Wdrażanie projektów współpracy” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Całkowity koszt projektu to 404 876,89 zł, z czego pozyskane dofinansowanie 404 876,89 zł (w tym LGD „Żywiecki Raj” – 144 615,47 zł, LGD Partnerstwo 5 Gmin – 260 261,42 zł).

Dzięki środkom unijnym wzrosła atrakcyjność turystyczna małych miejscowości, które wzbogaciły się o nowe place zabaw, boiska, świetlice. Zabytki i obiekty sakralne odzyskały dawny blask. Unowocześniono placówki sportowe i rekreacyjne. Śląska wieś stała się atrakcyjnym terenem dla mieszkańców dużych aglomeracji, którzy z dala od miejskiego zgiełku szukają wypoczynku i kontaktu z przyrodą. Podczas wakacyjnych podróży lub jednodniowych wycieczek po malowniczych zakątkach Śląska, możemy przekonać się jak fundusze europejskie zmieniły obszar wiejskie zarówno pod względem infrastruktury, jak i zachowania dziedzictwa kulturowego.

Arch. UG Olsztyn

Nie siedź w domu! Ruszaj w trasę

Muzeum Regionalne w Kamienicy Polskiej

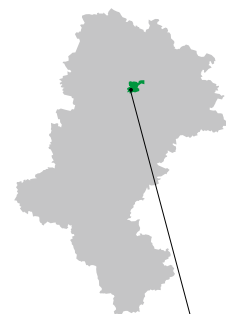
Arch. UG Kamienica Polska

Miejsce

Doskonałym przykładem inwestycji zrealizowanej dzięki środkom unijnym jest Muzeum Regionalne w Kamienicy Polskiej. Ta niewielka miejscowość w powiecie częstochowskim do połowy XIX wieku była prężnie działającym ośrodkiem włókienniczym. Muzeum powstało w budynku, w którym kiedyś znajdowało się przedszkole. Jego wnętrze zostało całkowicie przebudowane – powstały przestronne, jasne pomieszczenia. Wymieniono okna i dach. Budynek został także ocieplony. Zadbano również o przestrzeń wokół niego – powstał parking, dojścia do obiektu i droga wjazdowa.

Co można zobaczyć

Zbiory muzeum obejmują ponad 150 eksponatów i około 100 wyjątkowych fotografii. Obiekt posiada bogatą kolekcję maszyn oraz akcesoriów włókienniczych pochodzących z połowy XIX wieku. Znajdują się tu maszyny włókiennicze, maszyny dziewiarskie, krosna, szpule, kołowrotki, snowalnia, magiel drewniany oraz zbiór tkanin z dawnych zakładów włókienniczych. Urządzenia znaleziono w domach mieszkańców, w tym potomków założycieli osady tkackiej sprzed prawie 200 lat. Muzeum zgromadziło pamiątki z czasów I i II wojny światowej, udostępnione dzięki uprzejmości członków Związku Kombatantów Rzeczypospolitej Polskiej i Byłych Więźniów Politycznych. Podczas remontu zabytkowego budynku została znaleziona tablica z 1930 roku, ufundowana przez Ludność Kamienicy Polskiej w dziesiątą rocznicę ku czci poległych mieszkańców w 1920 roku, podczas wojny »

Kamienica Polska

► **Otwarcie wystawy pamiątek z czasów I i II wojny światowej**

» polsko-bolszewickiej. Całość ekspozycji dopełnia bogata kolekcja fotografii obrazujących widok Kamienicy Polskiej z przeszłości. Zbiory muzealne są stale uzupełniane. Niebawem powstanie nowe pomieszczenie ukazujące codzienne życie wsi.

Praktyczne informacje

Wstęp do muzeum jest bezpłatny. Muzeum jest czynne od poniedziałku do piątku, w godzinach 14.00-18.00.

Grupy zorganizowane proszone są o wcześniejsze umawianie się pod nr tel. 34 327-32-12.

i Kontakt

Muzeum Regionalne
ul. Konopnickiej 189
42-260 Kamienica Polska
tel. 34 327-32-12

Projekt „Utworzenie Muzeum Regionalnego w Kamienicy Polskiej” współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi”, objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

*Całkowita wartość projektu: 823 790, 31 zł
Dofinansowanie z EFRROW: 475 283, 00 zł*

Wiejskie Centrum Sportu i Rekreacji w Borownie

Arch. UG Mykanów

Miejsce

Borowno to pierwsza miejscowość w niewielkiej gminie Mykanów, w której powstał kompleks sportowo-rekreacyjny dofinansowany ze środków unijnych. Obiekt, usytuowany między budynkiem Ochotniczej Straży Pożarnej a szkołą, tętni życiem od rana do wieczora. Ośrodek stał się miejscem, gdzie można miło i aktywnie spędzić czas z rodziną i przyjaciółmi.

Co można robić

Do użytku oddano boisko do piłki nożnej, na którym – obok lekcji wychowania fizycznego – prowadzone są również zajęcia dodatkowe. Na entuzjastów wielkoszlemowych turniejów czekają także korty tenisowe. Powstała też nowa bieżnia z przepuszczającej wodę powierzchni tartanowej, która umożliwi korzystanie z obiektu tuż po deszczu. Najmłodszy mieszkańcy mogą spożytkować nadmiar energii na kolorowym placu zabaw.

Praktyczne informacje

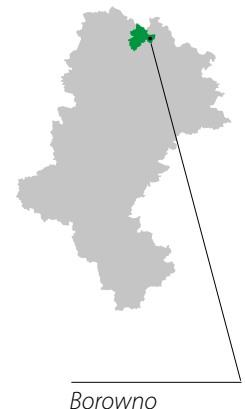
Korzystanie z kompleksu jest bezpłatne, jego teren jest ogrodzony i oświetlony.

i Kontakt

Urząd Gminy Mykanów
ul. Samorządowa 1
42-233 Mykanów
tel. 34 32-88-019, 34 32-88-024

Projekt „Adaptacja terenu na Wiejskie Centrum Sportu i Rekreacji w Borownie etap II” współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi”, objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

*Całkowita wartość projektu: 629 939,21 zł
Dofinansowanie z EFRROW: 358 312,70 zł*

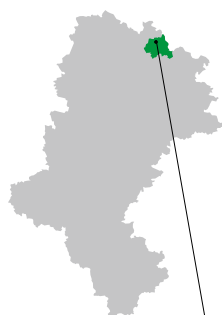

Borowno

Arch. UG Kłomnice

Skatepark w Kłomnicach

Kłomnice

Miejsce

Miłośnicy sportów ekstremalnych mogą już skorzystać z nowego skateparku w Kłomnicach. Do tej pory w gminie nie było takiego miejsca. Młodzież zazwyczaj jeździła po ruchliwych ulicach lub parkingach. Inwestycja sfinansowana ze środków unijnych okazała się strzałem w dziesiątkę. Na betonowej płycie o wymiarach 24 m x 18,20 m, zamontowano najwyższej klasy urządzenia przeznaczone do nauki jazdy na rolkach, deskorolce i BMX-ach. Obiekt cieszy się dużym zainteresowaniem wśród młodzieży. W skateparku regularnie odbywają się pokazy i turnieje amatorów jazdy wyczynowej. Zagospodarowany został również teren wokół skateparku – dla podniesienia walorów estetycznych zamontowano tam elementy małej architektury. Posadzono także drzewa i krzewy ozdobne.

Warto wiedzieć

Od lipca rozpoczną się bezpłatne zajęcia jazdy na rolkach, prowadzone przez wykwalifikowanych instruktorów. Natomiast w przyszłym roku powstaną ścieżki dydaktyczne i rowerowe oraz plac zabaw dla najmłodszych mieszkańców. Wstęp do skateparku jest bezpłatny.

i Adres

Urząd Gminy Kłomnice
ul. Strażacka 20
42-270 Kłomnice
tel. 34 32-81-122

Projekt „Budowa skateparku w miejscowości Kłomnice” współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” dla operacji, które odpowiadają warunkom przyznania pomocy w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi”.

*Całkowita wartość projektu: 188 416,00 zł
Dofinansowanie z EFRROW: 88 900,00 zł*

Arch. UG Starcza

Świetlica wiejska w miejscowości Własna

Miejsce

Dobrym przykładem miejsca, które skupia osoby aktywnie uczestniczące w życiu swojej miejscowości, jest świetlica wiejska. Przekonali się o tym mieszkańcy malowniczej wsi Własna niedaleko Częstochowy. Kilka tygodni temu oddano tam do użytku nową świetlicę, która ma pełnić rolę centrum aktywności społecznej otwartego na każdego mieszkańca – bez względu na status społeczny, wiek czy zainteresowania.

Warto wiedzieć

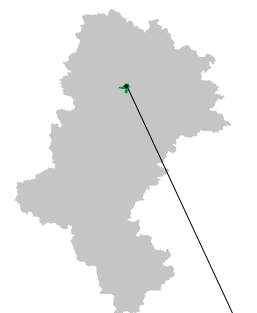
W nowej świetlicy organizowane są spotkania Rady Sołectkiej, Koła Wędkarskiego, Koła Gospodyń Wiejskich oraz Koła Emerytów i Rencistów. Świetlica może być również wykorzystywana do organizowania zabaw tanecznych i występów lokalnych zespołów. Obiekt stwarza także możliwości do organizacji szkoleń i warsztatów tematycznych. Świetlica położona jest w spokojnym i urokliwym zakątku wsi. W pobliżu znajduje się zagospodarowany zbiornik wodny ze stanowiskami wędkarskimi i ławeczkami.

i Adres

Urząd Gminy Starcza
ul. Gminna 4
42-261 Starcza
tel. 34 314-03-34

Projekt „Budowa budynku świetlicy wiejskiej w miejscowości Własna” współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi”, objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

*Całkowita wartość projektu: 458 100,93 zł
Dofinansowanie z EFRROW: 270 894,00 zł*

Własna

Konkurs plastyczny

„Moja wieś w Europie”

Zarząd Województwa Śląskiego już po raz trzeci zaprasza uczniów szkół podstawowych z terenów wiejskich do udziału w konkursie plastycznym „Moja wieś w Europie”.

Celem konkursu jest rozpowszechnianie wśród dzieci i młodzieży wiedzy o funduszach unijnych na obszarach wiejskich, przede wszystkim o Europejskim Funduszu Rolnym na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz promocja działań wdrażanych przez Samorząd Województwa w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Ponadto organizatorzy konkursu chcą zwrócić uwagę najmłodszych na zmiany, jakie nastąpiły w miejscach ich zamieszkania dzięki wykorzystaniu środków unijnych.

Tematyka prac obejmuje przykłady zmian, które zaszły na terenie wybranej wiejskiej gminy dzięki wykorzystaniu funduszy unijnych – np. nowe place zabaw, boiska sportowe, parki, odnowione domy kultury, nowe pojemniki do segregacji odpadów, śmieciarki itd. oraz pomysły na zmiany, jakie jeszcze mogą mieć miejsce na terenie gminy dzięki Unii Europejskiej.

W konkursie oceniane będą wyłącznie prace plastyczne spełniające kryteria:

- wykonane następującymi technikami plastycznymi: rysowanie kredką, malowanie farbą, wydzieranie z papieru kolorowego,

- sporządzone tylko w formacie A3,
- wykonane indywidualnie i samodzielnie (nie dopuszcza się prac zbiorowych).

Konkurs odbywa się w dwóch kategoriach uczestników:

- kategoria I – obejmująca uczniów klas I-III szkół podstawowych
- kategoria II – obejmująca uczniów IV-VI szkół podstawowych.

Warunkiem przystąpienia do konkursu jest przekazanie wraz z podpisaną pracą formularza zgłoszenia udziału w konkursie oraz podpisanej przez ustawowego przedstawiciela dziecka zgody na udział w konkursie. Formularze te, jak również regulamin konkursu, są dostępne na stronie internetowej <http://prow.slaskie.pl>

Na zwycięzców czekają atrakcyjne nagrody rzeczowe. ▶

Prace należy nadsyłać do 28 czerwca 2013 roku (decyduje data stempla pocztowego) na adres:

Wydział Terenów Wiejskich
Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego
40-037 Katowice, ul. Ligonia 46

**z dopiskiem
„KONKURS PLASTYCZNY MOJA WIEŚ W EUROPIE”**

Informacje dla Beneficjentów

**Regionalny Punkt Informacyjny o Funduszach Europejskich
Stanowisko ds. Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013**

ul. Dąbrowskiego 23, 40-037 Katowice

 tel. 32 77 40 534

e-mail: prow@slaskie.pl

**Wydział Terenów Wiejskich
Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego**

ul. Dąbrowskiego 23, 40-037 Katowice

 tel. 32 77 40 502

fax: 32 77 40 275

e-mail: tereny.wiejskie@slaskie.pl

**Międzywydziałowy Zespół Zadaniowy w Bielsku-Białej
Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego**

ul. Piastowska 40, 43-300 Bielsko-Biała

III piętro, pokój 324

 tel. 33 48 53 295

**Międzywydziałowy Zespół Zadaniowy w Częstochowie
Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego**

ul. Sobieskiego 7, 42-200 Częstochowa

I piętro, pokój 125

 tel. 34 39 01 252